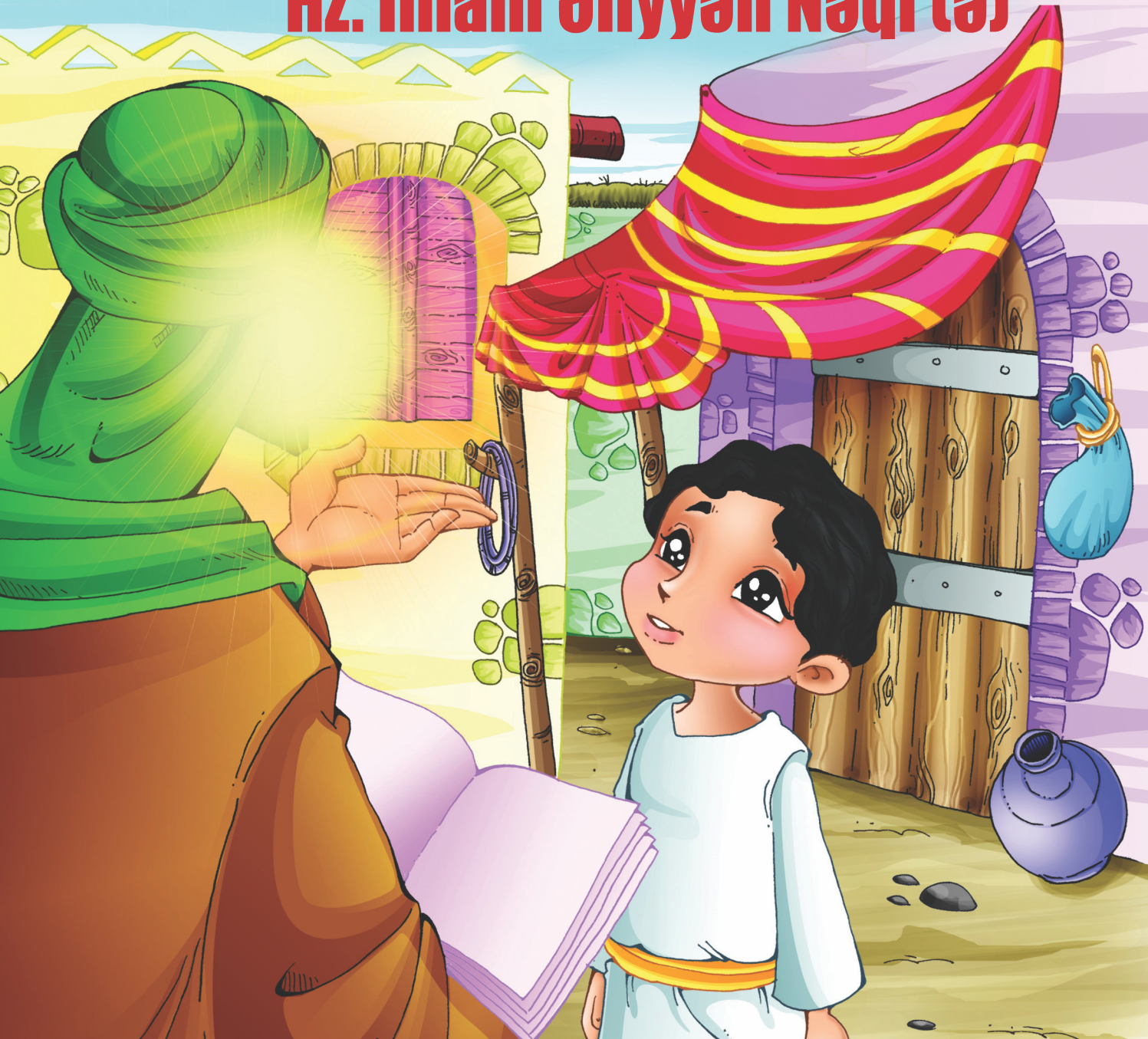

Onuncu İmamımız

Hz. İmam Əliyyən Nəqi (ə)

İmam Əli ibn Mühəmməd (ə) onuncu imamdır və o həzrətin ləqəbi Hadidir. O həzrət 212-ci hicri-qəməri ilinin Zil-həccə ayının 15-də dünyaya gəlmişdir. Bəzi mənbələrdə Zil-həccə ayının 27-si də qeyd edilmişdir. O həzrətin atasının adı imam Cavaddır (ə). Tarixdə anasının adını Səmanə və yaxud Süsən qeyd etmişlər. Həzrət 254-cü hicri-qəməri ilində vəfat etmişdir. Amma onun hansı ay və hansı gündə olması barədə ixtilaflar var. Bəzi mənbələrdə Rəcəb ayının 3-də, digər mənbələrdə isə Cəmədiüs-sani ayının 25-də və yaxud 26-da şəhid edildiyi qeyd edilir. İmam Hadi (ə) Nəqi, Alim, Fəqih, Əmin və Təyyib kimi ləqəblərlə də məşhurdur. O həzrətin mübarək künyəsi isə Əbülhəsən dir. İmam Kazim (ə) və imam Rzanın (ə) künyəsi də Əbülhəsən olduğu üçün səhv olmasın deyə, imam Kazimə (ə) birinci Əbülhəsən, imam Rzaya (ə) ikinci Əbülhəsən və imam Hadiyə (ə) üçüncü Əbülhəsən deyilir.

İmam Əliyyə-Nəqi də (ə) hicrətin 254-cü ilində Mötəzzin hakimiyyəti dövründə şəhadətə yetdi. O, Abbasi xəlifəsinin planı ilə zəhərləndirilərək şəhid edilmişdi.

O zamanın zalım hakimlərin Ələvi sülaləsinə, xüsusilə, onların böyükləri və imamlarına qarşı kin və düşmənçilikləri imam Hadinin (ə) uzun müddət məcburi surətdə Samirrada qaldıqdan sonra qırx dörd yaşında şəhid edilir.

İMAM HADİNİN (Ə) İMAMƏTİ

İmam Cavad (ə) 220-ci h.q. ilində şəhadətə yetirildikdən sonra, hələ səkkiz yaşında olan oğlu imam Hadi (ə) imamətə çatdı. Müsəlmanlar imamın həddi-bülüğa çatmaması məsələsini imam Cavad (ə) haqqında təcrübə edərək həll etdiklərindən nə özləri, nə də onların böyükləri imam Hadinin (ə) imaməti barəsində şübhəyə düşmədilər.

Bəzi rəvayətlərdən aydın olur ki, imam Cavad (ə) Mötəsim tərəfindən Bağdada gətirildiyi zaman o, bunun öz hakimiyyətinə bir hədə olduğunu və təhlükəli olacağını hiss etdiyi üçün imam Hadini (ə) öz canişini təyin etdi.

İMAM HADİ (Ə) MÜQABİLİNDƏ MÜTƏVƏKKİLİN SİYASƏTİ

Mötəsim hicrətin 218-ci ilinin Rəcəb ayından 227-ci ilinin Rəbiül-əvvəl ayına qədər və ondan sonra Vasiq hicrətin 232-ci ilinin Zil-həccə ayına qədər hakimiyyətdə oldu. Ondən sonra

Mütəvəkkil hicrətin 247-ci ilinin Şəvval ayına qədər xilafətə yiyələndi. Mütəvəkkildən sonra Müntəsir (vəfat tarixi: 248-ci h.q. ili) bir il

müddətində, sonra Müstəin hicrətin 251-ci ilinə və daha sonra isə Mötəzz hicrətin 255-ci ilinə qədər hakimiyyətdə oldular. İmam Hadi (ə) qeyd etdiyimiz kimi, hicrətin 254-cü ilində Mötəzzin hakimiyyəti dövründə şahadətə yetdi.

Mütəvəkkil hakimiyyətə gəlməzdən öncə, xəlifələr Məmunun siyasətini tətbiq edir və mötəzilə təriqətini müdafiə edirdilər. Həmin məsələ Ələvilər üçün nisbətən uyğun siyasi mühit yaratmışdı. Lakin Mütəvəkkilin hakimiyyətə gəlməsi ilə dardüşüncəlilik yenidən başladı. Mütəvəkkil əhli-hədisi himayə edərək onları imamın ardıcıllarının əleyhinə qaldırdı.

İMAM HADİNİN (Ə) SAMİRRAYA GƏTİRİLMƏSİ

Mütəvəkkil bu təzyiqlərin qızğın çağında imam Hadinin (ə) Samirraya gətirilməsini əmr etdi. İmam Hadinin (ə) Samirraya gətirilməsi ilə camaatın İmamla əlaqəsini yaxından izləyə biləcək və nəzarət altında saxlayacaqdı. Bu siyasət Məmunun imam Rza (ə) üzərində tətbiq etdiyi siyasətin davamı idi. Əlbəttə, Məmunun zamanında bu iş zahirdə daha təmtəraqlı icra edildi.

İmam Hadi (ə) xalqın pişvazı ilə Samirraya daxil olur və Xüzeymə ibn Hazimin evində məskunlaşır. Yəhya ibn Hərsəmə deyir: Yol üstü Bağdada girdikdə, Bağdadın valisi İshaq ibn İbrahim Tahirini gördüm. O, İmam haqqında mənə dedi: Ey Yəhya, gördüyün şəxs Rəsulullahın (s) övlədidir, Mütəvəkkilin kobud xasiyyətini nəzərə alaraq, əgər onun haqqında xəlifəyə təhrikəci hesabat vərsən, xəlifə onu öldürəcək və beləcə, qiyamət günü Rəsulullah (s) hesab verməli olacaqsan. Samirraya daxil olduqda, əvvəl Vüseyf Türkini görüb, imam Hadinin (ə) gəldiyini ona xəbər verdim. O dedi: Əgər onun başından bir tük belə əskik olsa, özün hesab verəcəksən. Sonra Mütəvəkkilin yanına gedib, İmamın xoşəxlaqlı, təqvalı və zahid olduğunu, evini axtardığım zaman Quran və bir neçə elmi kitabdan başqa, bir şey tapmadığımı xəbər verdim.

Şeyx Müfidin nəqlinə əsasən, imam Hadi (ə) Samirraya girdiyi ilk gün Mütəvəkkil o həzrətin mehmanxanaya aparılıb bir gün orada saxlanılmasını əmr etdi. Bir gün sonra isə İmamı nəzərdə tutulan evə apardılar. Saleh ibn Səidin fikrinə görə, belə bir addımın atılması İmamı gözdən salmaq və təhqir etmək üçün idi. Həzrət (ə) ömrünün sonuna qədər iyirmi ildən çox bu şəhərdə yaşadı.

MÜTƏVƏKKİLİN İMAM HADİ (Ə) İLƏ RƏFTARI

Mütəvəkkil imam Hadini (ə) nəzarət altında saxlamaqla onu saray adamları və hökumətin tərəfdarı kimi göstərməyə çalışır və beləcə, o həzrətin xalqın gözündəki əzəmət və böyüklüyünü azaltmaq istəyirdi. Təbərsi yazır: Mütəvəkkil camaatın gözündə imam Hadinin (ə) şəxsiyyətini sarsıtmaq və etibarını zədələmək üçün çox çalışdı.

Mütəvəkkil ömrünün son günlərində İmamı şəhid etməyə qərar verdi. İbn Urumə deyir: Həmin günlər Samirraya getmişdim. Gördüm ki, Mütəvəkkil imam Hadini (ə) xidmətçisi Səidə təslim edərək öldürmək istəyir. Lakin Mütəvəkkil iki gün sonra İmamın da əvvəlcədən xəbər verdiyi kimi, gecə ikən türklərin hücumuna məruz qalaraq öz evində, yatdığı halda öldürüldü və beləcə, İmam onun pəncəsindən xilas oldu.

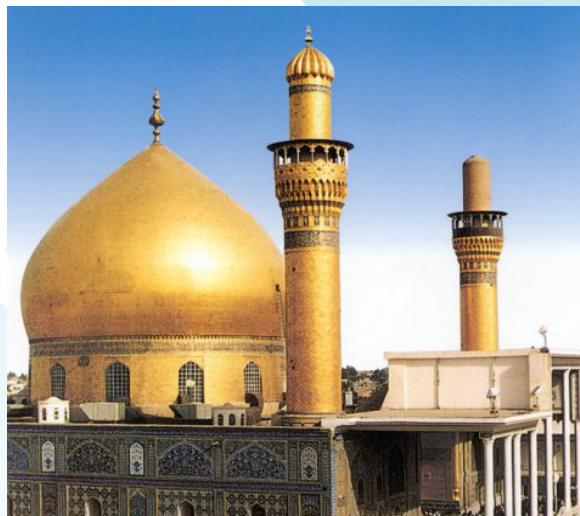
Mütəvəkkildən sonra oğlu Müntəsir xilafətə gəldi və bu da Ələvilər, xüsusən, imam Hadi (ə) üzərindəki təzyiqlərin azalmasına səbəb oldu. Baxmayaraq ki, bəzi şəhərlərdə hakim dairələrin şiələrə (imamın tərəfdarlarına) təzyiqi hələ də davam edirdi. Əvvəlki dövrlərə nisbətən təzyiqlərin azalması müsəlmanların müxtəlif şəhərlərdə təşkilatlanmasını gücləndirdi. İmam Hadinin (ə) şəhərlərdəki vəkillərindən biri həbs olunan zaman o həzrət başqa birini onun yerinə təyin edirdi.

Tarixi əsərlərdən anlaşılır ki, müsəlman cəmiyyətinin həyatda qalmasının əsas səbəbi imamların və onların vəkillərinin nizamlı fəaliyyətləri və müsəlmanların Rəsulullahın (s) Əhli-beytinə bəslədiyi dərin sevgi və məhəbbət idi.

İMAM HADİ (Ə) VƏ VƏKALƏT SİSTEMİ

İmamın dövrü başdan-başa Abbasi xəlifələri tərəfindən tətbiq olunan şiddətli təzyiqlərlə dolu idi. Eyni zamanda, bu dövrdə Əhlibeyt məktəbi İslam ərazilərinin hər yerinə yayılmışdı. Əhli-beytsevərlərin əleyhinə keçirilən siyasi və nizami tədbirlərə baxmayaraq, onların sayı günbəgün artırdı.

İmam Rza (ə), sonra imam Cavad (ə) və daha sonra imam Hadi (ə) tərəfindən imam və ardıcılıqları arasında əlaqə yaratmaq üçün vəkil təyin edilən şəxslər xumsu yığıb imama göndər-məklə yanaşı, etiqadi və fiqhi məsələlərin təhlil və həllində əsas rol oynayırdılar və sonrakı

imamın imamətini qəbul etməkdə camaatı maarifləndirmək, həmçinin həmin məsələnin möhkəmlənməsində də öz bölgələrində aparıcı və əsas mövqe daşıyırdılar. Bir sözlə, vəkalət sisteminin imam tərəfdarlarının siyasi və mədəni mövqeyinin möhkəmlənməsində mühüm payı vardı.

İMAM HADİNİN (Ə) DUA, MÜNACAT VƏ ZİYARƏTƏ BAĞLILIĞI

İmamlar arasında duanın çox önəmli və uca yeri vardır. Onlardan bəziləri dua haqqında çox təkid etmiş və bu barədə qiymətli bir irs qoymuşlar. İmam Hadi (ə) öz proqramında dua və ziyarətə çox əhəmiyyət vermiş, müsəlmanları tərbiyə etməkdə, Əhlibeyt mədəniyyəti və təlimləri ilə tanış etməkdə dua və ziyarət qəliblərindən geniş surətdə istifadə etmişdir. Bu dualarda Allahla raz-niyaz etməklə yanaşı, bəzi siyasi-ictimai məsələlərə də müxtəlif şəkildə işarə olunmuşdur. Elə bu işarələr ümmətin siyasi həyatında çox təsirli olmuş və nizamlı olaraq bəzi xüsusi məfhumları onların cəmiyyətinə təlqin etmişdi. İndi bu dualarda bəhs edilən bəzi məsələlərə işarə edirik:

1. Camaatla Əhli-beyt (ə) arasında rabitə yaratmaq: Mühəmməd (s) və Ali-Mühəmmədə (ə) tez-tez salavat göndərməyin kənarında ümmət və Ali-Mühəmməd (ə) arasında möhkəm və qırılmaz bağlıq yaratmağa xüsusi təkid edilmişdir. Nümunə olaraq, bu duanın bir hissəsinə diqqət yetirin: İlahi, Mühəmmədə (s) və Əhli-beytinə salam və salavat göndər, mənimlə onlar arasında olan əlaqəni dünya və axirətdə kəsmə və mənim əməllərimi onların hörmətinə xatir qəbul et!

2. Əhli-beytin (ə) uca məqamı və rəhbərliyinə təkid etmək: İmam Hadidən (ə) nəql edilən və əlimizə çatmış ziyarətnamələrdə Əhli-beytin üstünlüyü, onların İslam ümmətinin rəhbəri olduğuna tez-tez təkid edilmiş və Rəsulullahın (s) xüsusi mənada Əhli-beyti rəhmət mədənləri, elm xəzinədarları, ümmətin qüdrətliləri, Allahın əmanətdarları, hidayət imamları, peyğəmbərlərin varisləri, dünya və axirət əhlinin höccətləri və s. kimi təbirlərlə vəsf edilmişdir. Həmin ziyarətamədə hidayət imamlarına xitab olunaraq belə deyilir: Şəhadət verirəm ki, siz, hidayət edən, hidayət olmuş, məsum, fəzilətli, Allaha yaxın, təqvalı, sadıq, Allah tərəfindən seçilən və Ona itaət edən imamlarsınız. Burada imamların (ə) spesifik xüsusiyyət və fəzilətlərini qeyd etməklə yanaşı, imam Hadi (ə) bizə imam sözüünə dəqiq şəkildə tərif vermiş və imamda zəruri xüsusiyyətləri bildirmişdir.

3. Əhli-beyt (ə) məktəbinə təkid etmək: Dua və ziyarətnamələrin başqa bir hissəsində o həzrət bizə imamların uca məqamını öyrədir. Onlar barədə şəhadət verərkən deyir: Allah yolunda lazım olduğu kimi cihad etdiniz, dəvətini elan, ilahi hökmləri bəyan etdiniz və sərhədlərini canlandırdınız. Allahın hökmlərini yaydınız və ilahi adət-ənənələri qorudunuz. Quranın təvil və tənzili, Allahın ayələri, nuru, açıq-aşkar dəlili sizin yanınızdadır və ixtilafı sizlə həll edilir.

Beləliklə, imam Hadinin (ə) nəzərində ilahi maarif və təlimləri yalnız Peyğəmbərin (s) və onun Əhli-beytinin məktəbində ax-tarmaq lazımdır. Yalnız Əhli-beytin məktəbi və təlimlərinə itaət edənlər haqq yoldadırlar; Sizdən üz çevirən dindən çıxar, sizə itaət edənlər isə düz yolda olurlar.

4. Zülm və sitəmlə mübarizə:

İslamın qəbul etdiyi ən aşkar məsələlərdən biri zülm və haqsızlıqla mübarizədir. İmam Hədidən (ə) nəql edilən dualarda bu mətləb tamamilə müşahidə olunur. Bu dualardan biri də məzlumun duasıdır. Bu duada zalım və qəddarların zülmünün aradan qaldırılması üçün Allah-dan kömək istənilir və zülmün aradan qaldırılması Allahın öhdəsinə qoyulsa da, lakin onda məqsəd camaata tətbiq olunan zülm və haqsızlıqdan xəbərdar etməkdir. Zülmün aradan qaldırılmasında ən zəruri məsələ elə budur. Bu dua dövrün xəlifəsi Mütəvəkkilin imam Hədiyə (ə) rəva gördüyü zülm və xəyanətdən sonra o həzrətin dilində cari olmuş və siyasi mənə daşdığı gün kimi aydındır.

İMAM HADİDƏN (Ə) HƏDİSLƏR

** “Allahdan qorxandan qorxarlar, Allaha itaət edənə itaət olunur; Xəliqə itaət edən (Onun əmrlərinə təslim olan) məxluqatın qəzəbindən əsla qorxmaz və Xəliqi qəzəbləndirən bilməlidir ki, məxluqatın (xalqın) qəzəbindən amanda olmayacaqdır.”*

** “Dünya elə bir bazardır ki, bir qrup orada (qiyamət üçün) xeyir qazanır, digər bir qrup isə ziyana uğrayır.”*

** “Helm odur ki, nəfsinə sahib olasan və qüdrətin ola-ola hirsini boğasan.”*

** “Yaxşılıqdan yaxşı onu yerinə yetirən, gözəllikdən gözəl onu deyən və elmdən üstün ona əməl edəndir.”*

** “Narahat etdiyin şəxsdən səfa və səmimiyyət gözləmə, xəyanət edib aldatdığın şəxsdən sədaqət gözləmə, sui-zənn etdiyin şəxsdən nəsihət gözləmə...”*

** “Ən pis fəlakət pis əxlaqdır.” “Cahillik və paxıllıq ən pis əxlaqdır.”*

** “Pis adamlarla dostluq etmək insanın pisliyinə dəlalət edir.”*

** “İstehza və məsxərə etmək səfehlərin xasiyyəti və nadanların peşəsidir.”*

** “Gücün çatmadığın insanın üstünə qəzəblənmək acizlik, gücün çatdığı insanın üstünə qəzəblənmək isə alçaqlıqdır.”*